

فصلنامه دانش انتظامی سمنان ، دوره یازدهم ، شماره چهارم ، تابستان ۱۴۰۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۴/۱۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۵/۱۲

صفحات: ۴۸ - ۲۴

تبیین مؤلفه‌های امنیت اقتصادی مؤثر در جهش تولید

(مورد مطالعه: شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان)

نویسنده:

دکتر رضا دارابی^۱ افرشید یغمایی^{۲*}

چکیده

مقام معظم رهبری همواره تأکید داشته‌اند که، «تولید» ستون فقرات اقتصاد مقاومتی است و ضروری است در راستای جهش تولید گام‌های بلندی برداشته شود. با این وجود، موانع بسیاری در مسیر جهش تولید وجود دارد که مانع از دستیابی به اهداف آن می‌شود که در این بین، امنیت اقتصادی یکی از مهمترین بسترسازهای حرکت جریان تولید در کشور می‌باشد. براین اساس، پژوهش حاضر با هدف شناسایی مؤلفه‌های امنیت اقتصادی مؤثر در جهش تولید بر مبنای مطالعه‌ای کیفی و با رویکرد اکتشافی-کاربردی صورت گرفته است. جامعه آماری شامل اساتید دانشگاهی، مدیران خبره شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان و مسئولین ارگانهای مرتبط می‌باشند. نمونه آماری به روش هدفمند با رویکرد گلوله برفی به تعداد ۱۷ نفر انتخاب شده‌اند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان و روش تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی، تحلیل مضمون (تماتیک) بوده است. در این پژوهش برای اطمینان از روایی و پایایی نتایج احصاء شده در تحلیل مضمون از شیوه‌های خاص پژوهش کیفی شامل معیار مقبولیت و قابلیت تأیید استفاده شد. در نهایت، نتایج تحلیل مضمون منتج به ارائه مؤلفه‌های امنیت اقتصادی مؤثر در جهش تولید گردید که در سه حوزه مؤلفه‌های رفتاری (محتوایی)، ساختاری و زمینه‌ای (محیطی) شناسایی و دسته بندی گردیدند. به نظر می‌رسد با فراهم سازی مؤلفه‌های امنیت اقتصادی، حرکت رو به جلویی در راستای مانع‌زدایی و پشتیبانی از تولید در کشور صورت گیرد.

کلمات کلیدی: امنیت اقتصادی، جهش تولید، مدل سه شاخکی، روش تحلیل مضمون.

۱: دکتری علوم اقتصادی - عضو هیئت علمی گروه امور مالی دانشگاه علوم انتظامی امین - rd.bi.۱۹۸۰@gmail.com

۲: فارغ التحصیل کارشناسی ارشد دانشگاه تهران (مدیریت بازرگانی گرایش بازاریابی) - farshid.yaghmaei@gmail.com

مقدمه

تجربیات سالیان اخیر کشور در روابط بین‌الملل نشان داد که، عملیاتی نمودن اقتصادی که متکی بر ظرفیت‌ها و توانمندی‌های داخلی باشد، ضمن به ارمغان آوردن رفاه به معنای عام و رفع مشکلات معیشتی مردم، باعث جلوگیری از خسارت آفرینی‌های دشمنان و ضربات‌شان بر پیکره‌ی اقتصاد ملی خواهد شد (شکاری، ۱۳۹۴). از سوی دیگر، واقعیت‌های موجود در اقتصاد ایران در زمینه‌ی حمایت از تولید ملی و رشد و رونق آن نشان می‌دهد که کشور از این جهت هنوز به نقطه‌ی قابل قبولی نرسیده است. از این‌رو، در چهار سال گذشته، رهبر معظم انقلاب به نام‌گذاری سال‌ها در راستای حمایت از تولید ملی پرداخته‌اند، بطوری‌که سال ۱۳۹۶ «اقتصاد مقاومتی، تولید و اشتغال»، سال ۱۳۹۷ «حمایت از کالای ایرانی»، سال ۱۳۹۸ «رونق تولید» و سال ۱۳۹۹ نیز «جهش تولید» نام‌گذاری شده است.

طرح مساله

به تصریح رهبر انقلاب، «تولید» ستون فقرات اقتصاد مقاومتی است. در این راستا، معظم‌له سال ۱۳۹۹ را سال «جهش تولید» نام‌گذاری کردند تا هم مسئولین دولتی و هم عموم ظرفیت‌های نیروی انسانی کشور در جهت تقویت حداکثری تولید نقش آفرینی کنند. در واقع، جهش تولید می‌تواند بسیاری از ضعف‌ها را مرتفع و آثار و پیامدهای مثبتی در اقتصاد کشور آشکار سازد. رفع مشکل بیکاری، افزایش درآمد خانوارها، افزایش درآمد دولت از بخش مالیات، کاهش وابستگی به نفت، جلوگیری از خام‌فروشی، افزایش صادرات، حفظ ارزش پول ملی و تأمین ثبات اقتصادی، از جمله این آثار است که ضرورت پیگیری و تلاش مجدانه تحقق جهش تولید را برای مسئولین و مردم روشن می‌سازد. استفاده و فعال‌سازی ظرفیت‌هایی مانند استعدادهای سرشار معنوی و مادی و ذخائر و منابع غنی و متنوع و زیرساخت‌های گسترده و مهمتر از همه، نیروی انسانی متعهد و کارآمد و جوان، نوید بخش شکوفایی اقتصاد ایران خواهد بود. شکوفایی اقتصاد باعث خواهد شد دشمن که با تحمیل یک جنگ اقتصادی تمام عیار در برابر این ملت بزرگ صف آرایی کرده، به شکست و عقب نشینی وادار شود (ریوف، ۱۳۹۷).

در این مسیر موانع و چالش‌هایی نیز وجود خواهد داشت که لازم است با توجه به ظرفیت‌ها، راهکارهای رفع این موانع به صورت جدی در دستور کار مسئولان و مردم قرار گیرد. اگر چه برخی از موانع، خارجی و دشمنی‌های تمدن غربی با نظام نوپای جمهوری اسلامی است، اما بسیاری از این موانع درونی است که با تدبیر و عزم جدی قابل حل است. در این بین نقش امنیت اقتصادی و مؤلفه‌های آن برای تحقق جهش تولید مدنظر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. در یک نگاه کلی، امنیت اقتصادی فضایی است برآمده از یک نظام متشکل از نهادهای کارآمد مالی، قضایی و اداری، سیاست‌گذاری‌های مناسب، باثبات و قابل اعتماد دولت، قانون‌گذاری شفاف و به جا که، فضای مناسب را برای فعالان اقتصادی فراهم می‌کند. چرا که فعالان اقتصادی در فضای پرمخاطره و بدون امنیت اقدام به سرمایه‌گذاری نخواهند کرد و سرمایه خود را به خطر نخواهند انداخت (صادقی و همکاران، ۱۳۹۳). امنیت اقتصادی را می‌توان مجموعه‌ای به هم پیوسته از متغیرها و عوامل اقتصادی به شمار آورد که ماهیتی اقتصادی دارند، اما تأثیر گذاری و تأثیرپذیری آن‌ها به محدوده اقتصادی محدود نشده و حوزه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی را نیز در بر می‌گیرند (غلامی، ۱۳۹۶).

هر چه کشوری از این منظر در وضع بهتری باشد و پیش‌بینی‌ها و انتظارات از آن امیدوار کننده‌تر باشد، سرمایه‌گذاری برای گسترش رابطه تجاری با چنین کشورهایی می‌تواند تأمین منابع اقتصادی کشور در بلندمدت را تضمین نموده و ریسک مبادلات را کاهش دهد. هر چه کشوری از جایگاه نامناسب‌تری برخوردار باشد ریسک سرمایه‌گذاری در گسترش روابط تجاری با آن‌ها کمتر خواهد بود (شکاری، ۱۳۹۴). از سوی دیگر، امنیت اقتصادی به شدت رشد اقتصادی و سرمایه‌گذاری و در نهایت قدرت رقابتی و قیمت تمام شده محصولات تولیدی یک کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد (تاو^۱ و همکاران، ۲۰۱۹).

بطور کلی، نتایج مطالعات مختلف انجام شده این واقعیت را بیان می‌کند که امنیت اقتصادی، ترکیبی از چندین شاخص متفاوت بوده و در مطالعات مختلف این شاخص‌ها لزوماً یکسان نیست (غلامی، ۱۳۹۶). از آنجایی که یک تعریف و شاخص مورد اجماع در خصوص امنیت اقتصادی در مطالعات صورت گرفته وجود ندارد، از این رو ضروری است که در پژوهشی به شناسایی و تبیین مؤلفه‌های امنیت اقتصادی پرداخته شود. در این راستا، با

توجه به ضرورت فراهم ساختن بسترهای لازم برای تحقق شعار "جهش تولید" که از سوی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) مطرح گردیده است، به نظر می‌رسد که در آغاز بایستی مؤلفه‌های امنیت اقتصادی تأثیرگذار در جهش تولید شناسایی گردند.

در این راستا شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان به عنوان مورد مطالعه در این پژوهش برای پاسخگویی به مسأله پژوهش انتخاب شده‌اند. بطور کلی در اجرای مفاد قانون تاسیس شرکت شهرک‌های صنعتی ایران در سال ۱۳۶۴ شرکت شهرک‌های صنعتی استان سمنان به عنوان یک شرکت سهامی خاص تاسیس و فعالیت خود را آغاز نمود. این شرکت در حال حاضر تابع سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران می‌باشد و وظایف عمده آن عبارتند از: (۱) ایجاد، تکمیل و توسعه زیر ساخت‌های فیزیکی مورد نیاز برای استقرار واحدها در شهرک‌ها و نواحی صنعتی استان، (۲) ایجاد هماهنگی در احداث، اجرا و اداره امور شهرک‌های صنعتی و نظارت بر آن‌ها به منظور استفاده مطلوب از سرمایه‌گذاری‌های انجام شده، (۳) ساماندهی و پشتیبانی از توسعه کارآفرینی، تأمین منابع مالی، توسعه فنآوری، بهبود روش‌های تولید، کاهش ضایعات، ارتقاء بهره‌وری و کیفیت و رعایت ضوابط زیست‌محیطی در صنایع کوچک به منظور رقابت‌پذیر کردن آن‌ها، (۴) ساماندهی و پشتیبانی از ایجاد پیوند مناسب بین صنایع کوچک، متوسط و بزرگ، توسعه شبکه‌ها، خوشه‌های صنعتی و توسعه مراکز اطلاع‌رسانی و تجارت الکترونیک برای آن‌ها، حمایت و پشتیبانی از تحقیقات کاربردی، توسعه‌ای و ارتقاء سطح فنآوری در واحدهای کوچک صنعتی، (۵) حمایت و پشتیبانی از انجام آموزش‌های تخصصی و برنامه‌های مربوط به ارتقاء مهارت کارکنان و داوطلبان ایجاد و توسعه صنایع کوچک.

نگاهی به شرایط امروز حاکم بر شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان روشن می‌سازد که صاحبان این شرکت‌ها به منظور محقق ساختن شعار جهش تولید نیازمند به داشتن بسترهای لازم برای رشد و توسعه تولید می‌باشند که در این بین نقش امنیت اقتصادی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار می‌باشد. با این حال به نظر می‌رسد درک صحیحی از مولفه‌های امنیت اقتصادی در بین صاحبان کسب و کار بشکل عام و مدیران شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان وجود ندارد. بنابراین با توجه به اینکه در پژوهش‌های گذشته به این موضوع پرداخته نشده است، پژوهشگر در پی آن است که به منظور پوشش خلأ تحقیقاتی موجود، به تبیین مؤلفه‌های امنیت اقتصادی تأثیرگذار در جهش تولید در راستای ایجاد

درک مشترکی از این مقوله بپردازد. در نتیجه پژوهش با این سؤال آغاز می‌گردد که مؤلفه‌های امنیت اقتصادی تأثیرگذار در جهش تولید شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان کدامند؟

مروری بر مبانی نظری و پیشینه‌های تجربی پژوهش

امنیت مفهومی است متحول، گسترده، همه جانبه نگر که در قلمروهای نظامی، سیاسی، اجتماعی، زیست محیطی و اقتصادی قابل بررسی است (نیکولنکو و همکاران^۱، ۲۰۱۸). امنیت یعنی داشتن آسودگی و آرامش خاطر و دور بودن از هر گونه اضطراب و نگرانی و ترس و هراس که برای دستیابی به چنین امنیتی، باید تمامی حقوق و آزادی‌های فرد- جامعه از جمله حقوق سیاسی، اقتصادی و اجتماعی آنان رعایت گردد (هوباریه و همکاران^۲، ۲۰۱۶). اگرچه برخی ناامنی‌ها برای پویایی اجتماعی- اقتصادی و توسعه جوامع ضروری است، با وجود این، بدون داشتن امنیت پایه انسان‌ها قادر به اتخاذ تصمیم‌های عقلایی نیستند (کوال و همکاران^۳، ۲۰۱۹).

در دوران جنگ سرد، اولویت امنیتی کشورها بیشتر در مقابل تهدیدات نظامی و اطلاعاتی موضوعیت داشت و به دلیل شرایط حاکم، امنیت اقتصادی چندان مورد توجه کشورها قرار نمی‌گرفت. با پایان یافتن مجادلات سیاسی و نظامی و آغاز فصل جدید در تعاملات بین‌المللی، این اولویت‌ها نیز دچار تغییرات و تحولات فراوانی گردید. کشورها برای رسیدن به پیشرفت و توسعه اقتصادی، امنیت اقتصادی را بیش از پیش مورد توجه قرار دادند، چرا که متوجه شدند با ایجاد بستری آرام و کم‌مخاطره می‌توانند از سرمایه‌گذاری داخلی حمایت کرده و راه را برای ورود هر چه بیشتر سرمایه‌های خارجی به داخل کشورشان فراهم کنند. در این راستا سعی نمودند عواملی را که امنیت اقتصادی را کاهش می‌دادند از بین ببرند و عوامل افزایش دهنده امنیت اقتصادی را تقویت نمایند (عطوفی و جاویدان داروگر، ۱۳۹۲).

امنیت اقتصادی، بُعد حیاتی امنیت در دنیای معاصر است که در همه سطوح فردی، اجتماعی و ملی توجه نظریه پردازان را به خود جلب کرده است. این وجه از امنیت گرچه

^۱. Nikolenko et al.

^۲. Hubarieva et al.

^۳. Koval et al.

در تاریخ زندگی اقتصادی بشر همیشه به نوعی وجود داشته، در بستر «جهانی شدن» ابعاد و ویژگی‌هایی تازه یافته که اهمیت آن را بشکل فزاینده‌ای افزایش داده است (دهمرده قلعه نو و همکاران، ۱۳۹۸). امنیت اقتصادی عبارت است از آزادی از هر نوع ترس، شک و ابهام در بلا اجرا ماندن تعهدات و مطالبات و در عین حال حصول اطمینان از برخورداری از ثمره فعالیت‌هایی که در زمینه تولید ثروت و توزیع و مصرف آن صورت می‌گیرد (کوال و همکاران، ۲۰۱۹). امنیت اقتصادی، وضعیت باثباتی از شرایط و ساختار فعلی و افق معلوم و روشنی از آینده است که در آن فرد، جامعه، سازمان و دولت احساس رهایی از خطر کرده و به طور بهینه می‌توانند به تولید، توزیع و مصرف ثروت بپردازند (کوکلین^۱ و همکاران، ۲۰۱۸). به عبارت دیگر یک جامعه را زمانی می‌توان از لحاظ اقتصادی ایمن دانست که ثبات در آن جامعه وجود داشته و خانوارها و بنگاه‌ها به عنوان مهمترین نهادهای اقتصاد و بازار بتوانند در محیط رقابتی سالم و با میزان اطلاعات یکسان به بهینه‌سازی رفتار خود بپردازند (محبی، ۱۳۸۹).

امنیت اقتصادی عبارت است از: میزان حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم یک جامعه از طریق تأمین کالاها و خدمات، هم از مجرای عملکرد داخلی و هم حضور در بازارهای بین المللی. در حالی که به طور سنتی امنیت اقتصادی دوعنصر اصلی یکی استفاده از امکانات اقتصادی به عنوان یک اهرم، و دیگری، بنیان اقتصادی قدرت نظامی داشته است، افزایش وابستگی متقابل اقتصادی و سیاسی شدن فزاینده موضوعات اقتصادی باعث ایجاد آسیب‌پذیری بیشتر دولت‌های ملی شده است، زیرا این واحدها بیش از هر زمانی در گذشته برای تأمین نیازمندی‌های زندگی روزمره به یکدیگر وابسته‌اند (واسیلو و همکاران^۲، ۲۰۱۳). پر واضح است که مقوله امنیت اقتصادی، یک حوزه مجزا و مستقل از مسائل اجتماعی، فرهنگی، قضایی و ... نیست، بلکه واقعیتی است وابسته، مرتبط و همبسته با امنیت ملی که از جنبه‌های امنیت فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، نظامی، قضایی و ... متأثر بوده و بر آنها اثرگذار است (ریوف، ۱۳۹۷).

بدیهی است توسعه و امنیت اقتصادی تنها در دامن جامعه‌ای ایمن و به دور از ناهنجاری‌های گسترده اجتماعی و فرهنگی متصور خواهد بود. در این راستا مهمترین

^۱. Kuklin

^۲. Vasilev et al.

امری که می‌تواند راهگشا بوده و بسیاری از موانع اجتماعی توسعه را مرتفع سازد، مقوله «آموزش» است (هاشمیان‌فر و همکاران، ۱۳۹۲). از سوی دیگر، وجود امنیت اقتصادی و مهمتر از آن ابراز و تبلیغ این مهم در راستای ایجاد احساس امنیت، تا حد زیادی به وجود امنیت سیاسی و نظامی وابستگی دارد. به عبارت دیگر وجود چالش‌های سیاسی اعم از داخلی و خارجی، همواره به عنوان سدی در مقابل توسعه اقتصادی مطرح بوده، در چنین شرایطی، آحاد جامعه از تولید کارآفرینی و فن‌آوری و به طور کلی از حالت عادی اقتصادی خارج شده و با ورود به فضای هرج و مرج اقتصادی، سال‌های سال از توسعه عقب خواهند ماند (دهم‌رده قلعه‌نو، ۱۳۹۸). این مهم به حدی در امور اقتصادی نفوذ یافته که حتی امنیت سیاسی منطقه‌ای را نیز باید به شرایط تحصیل و نیل به امنیت اقتصادی یک کشور افزود. در این زمینه روابط دیپلماتیک یک کشور و مسایلی همچون اعمال تحریم‌های بین‌المللی نیز قابل تأمل است (هاشمیان‌فر و همکاران، ۱۳۹۲).

همچنین، امنیت حقوقی و قضایی به عنوان یکی از مقدمات اساسی و زیر ساخت‌های ضروری در مسیر تحقق امنیت اقتصادی در تمامی نظام‌های حقوقی و اقتصادی جهان مطرح می‌باشد. علت این وابستگی شدید نیز ختم شدن تمامی مسایل و معضلات هر کشور به سیستم قضایی آن کشور است. به بیان دیگر، هنگامی که سرمایه‌گذار از صحت و سرعت رسیدگی‌های قضایی و عادل بودن قضات کشور سرمایه‌پذیر اطمینان داشته باشد، دیگر دغدغه‌چندانی برای سرمایه‌گذاران در آن کشور نخواهد داشت (شکاری، ۱۳۹۴).

این در حالی است که فقدان امنیت اقتصادی در کشور، خود منشأ افزایش ناامنی در سایر زمینه‌ها نیز می‌باشد. در این رابطه تحقیقات نشان می‌دهد که عوامل متعددی در ایجاد ناامنی اقتصادی در کشورها تأثیرگذار بوده است که برخی از مهمترین آنان عبارتند از: تشدید رقابت، جهانی شدن تولید، تغییر در روش‌های تولید، رشد سوداگری مالی و رشد ابداعات فنی. این عوامل پویا فشارهایی بی‌سابقه بر امنیت زندگی تحمیل کرده است که برای گروه‌های مختلف در کشورهای مختلف به اشکال متفاوتی جلوه‌گر می‌شود. در اغلب کشورها یک بخش اصلی ناامنی، تشدید مسئله بیکاری است. حتی کشورهایی که وضعیت خوبی به لحاظ اشتغال دارند، با مشکلاتی مواجه می‌شوند که امنیت اشتغال را به

خطر می‌اندازد (عطوفی و همکاران، ۱۳۹۲). این منابع ناامنی اقتصادی از طریق تغییر سیاست دولت‌ها در امر توزیع مجدد درآمدها و تأمین اجتماعی تقویت شده است، زیرا بسیاری دولت‌ها یارانه اقلام پرمصرف را حذف کرده، عوارض خدمات اجتماعی را افزایش داده و سطح و دامنه منافع ذیل برنامه‌های رفاهی و تأمین اجتماعی را کاهش داده‌اند. همچنین ساختارهای فامیلی و انجمنی نیز همراه با جهانی شدن تحت تأثیر قرار گرفته‌اند و لذا در پاسخ دادن به شرایط بد اقتصادی کمتر کار آمدند. از سوی دیگر، نهادهای مذهبی و مردمی تلاش دارند این نقیصه را برطرف کنند اما تأثیر چندانی ندارند (صیادزاده و همکاران، ۱۳۹۲).

در عین حال، مبتنی بر منویات مقام معظم رهبری، «تولید» کلید اصلی رفع مشکلات فعلی کشور است. در این راستا، معظم‌له سال ۱۳۹۹ را سال «جهش تولید» نامگذاری کردند و در ادامه اخیراً، سال ۱۴۰۰ را سال تولید، پشتیبانی و مانع‌زدایی نامیدند. بر مبنای این راهبرد کلان، به نظر می‌رسد ایجاد امنیت اقتصادی در کشور، یکی از مهم‌ترین پشتیبان‌کننده جهش تولید باشد که بسیاری از موانع پیش‌رو را برطرف خواهد ساخت. در نتیجه ضروری است که به شناسایی مؤلفه‌های امنیت اقتصادی پشتیبان جهش تولید در کشور پرداخته شود.

با جمع‌بندی از پیشینه‌های تجربی می‌توان بیان کرد در تحقیقات پیشین عمدتاً بر مؤلفه‌های امنیت اجتماعی و نقش آن در جامعه پرداخته شده است و در کمتر پژوهشی به مقوله امنیت اقتصادی و بویژه شناسایی مؤلفه‌های آن پرداخته شده است. همچنین نتایج پژوهش‌های انجام شده در حوزه امنیت اقتصادی نشان می‌دهد که در این پژوهش‌ها دسته‌بندی جامع از مؤلفه‌های امنیت اقتصادی ارائه نگردیده است. به عبارت دیگر، در این مطالعات ترکیبی از چندین شاخص متفاوت ارائه شده و در مطالعات مختلف این شاخص‌ها لزوماً یکسان نیست. از آنجایی که دسته‌بندی جامع از مؤلفه‌های امنیت اقتصادی در مطالعات صورت گرفته وجود ندارد، از این رو ضروری است که در راستای پوشش خلأ تحقیقاتی موجود، در این پژوهش به شناسایی و تبیین مؤلفه‌های امنیت اقتصادی پرداخته شود. در عین حال، مؤلفه‌های امنیت اقتصادی که در این پژوهش شناسایی خواهد شد در واقع بستر نظری لازم برای تحقق شعار "جهش تولید" که از سوی مقام معظم رهبری^(مدظله العالی) مطرح گردیده است، را نیز فراهم خواهد آورد. بنابراین از جنبه نظری، اجرای این

پژوهش باعث توسعه دانش در رابطه با مؤلفه‌های امنیت اقتصادی و شناسایی دسته‌بندی جامعی از آنان در راستای جهش تولید خواهد شد. این در حالی است که اگر به این مقوله پرداخته نشود، کماکان خلأ تحقیقاتی بیان شده وجود خواهد داشت و مبنای نظری لازم برای تحقق شعار جهش تولید ایجاد نخواهد شد.

روش شناسی پژوهش

پژوهش انجام شده از منظر هدف، کاربردی است؛ زیرا که نتایج آن بشکل کاربردی در راستای شناسایی مؤلفه‌های امنیت اقتصادی پشتیبان جهش تولید در شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان و سایر شرکت‌های مشابه بکار گرفته می‌شود. همچنین از منظر راهبرد اجرای پژوهش، این مطالعه تبیینی از نوع اکتشافی می‌باشد. از منظر روش گردآوری داده، این پژوهش به دو شکل مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی با استفاده از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته صورت گرفته است. از منظر نوع داده، در زمره پژوهش‌های کیفی طبقه‌بندی می‌شود. همچنین مطالعه انجام شده از نوع پژوهش‌های تک مقطعی می‌باشد.

جامعه آماری شامل اساتید دانشگاهی، مدیران خیره شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان و مسئولین ارگانهای مرتبط می‌باشند. در پژوهش حاضر تلاش شده است به منظور شناسایی خبرگان یاد شده برای مشارکت در فرآیند مصاحبه، از شیوه نمونه‌گیری هدفمند قضاوتی و به روش گلوله برفی بهره گرفته شود. به عبارت دیگر تلاش شده است تا در آغاز با انتخاب چند نمونه هدفمند و در ادامه با روش گلوله‌برفی، به گردآوری داده‌های کیفی از طریق مصاحبه با خبرگان پرداخته شود. با استفاده از این روش، یک نمونه آماری ۱۷ نفره برای مرحله مصاحبه تا مرز اشباع نظری انتخاب گردیدند.

این پژوهش در سه مرحله اصلی و شش گام اجرایی انجام شده است. در گام اول در طی مشاهده چالش‌های موجود در حوزه جهش تولید در کشور و بویژه شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان، سؤال اصلی پژوهش در ذهن محقق شکل گرفت و مساله پژوهش طرح گردید. در گام دوم با مرور پیشینه‌های نظری و ادبیات موجود در حوزه امنیت اقتصادی و مؤلفه‌های آن و نقش آنان در تولید، جمع‌بندی از مبانی نظری ارائه و چارچوب نظری پژوهش طراحی و اهداف پژوهش تدوین گردید. در گام سوم سوالات مصاحبه نیمه‌ساختاریافته به منظور گردآوری داده‌های کیفی پژوهش تنظیم و به گردآوری داده‌ها از

بین جامعه خبرگانی پرداخته شد. در گام چهارم با استفاده از روش تحلیل مضمون، مؤلفه‌های امنیت اقتصادی تأثیرگذار در جهش تولید مبتنی بر مدل سه‌شاخکی و در سه حوزه مؤلفه‌های رفتاری (محتوایی)، ساختاری و زمینه‌ای (محیطی) شناسایی و دسته‌بندی گردیدند. در ادامه با استفاده از نتایج تحلیل مضمون، در گام بعدی الگوی مربوطه ارائه گردید. و در نهایت در گام ششم مبتنی بر یافته‌های پژوهش به ارائه گزارش علمی پرداخته شد.

در این پژوهش برای اطمینان از روایی و پایایی نتایج احصاء شده در تحلیل مضمون از شیوه‌های خاص پژوهش کیفی شامل معیار مقبولیت^۱ و قابلیت تأیید^۲ استفاده شد. به منظور افزایش مقبولیت از روش‌های بازنگری توسط مشارکت‌کنندگان در فرآیند مصاحبه بهره‌برداری شد. برای رسیدن به این هدف، پژوهشگران علاوه بر بازگرداندن گفتار و پنداشتها در طول انجام مصاحبه و خلاصه کردن گفته‌های مصاحبه‌شونده‌ها، متن کاملی از جمع‌بندی صورت گرفته به همراه دست‌نوشته‌های مربوط به مصاحبه ابتدایی همراه با کدهای سطح اول به افرادی که از آنها مصاحبه به عمل آمده بود جهت تأیید و یا اصلاح برگردانده شد که همگی مورد تأیید قرار گرفته و نکات پیشنهادی آنان در نظر گرفته شد. برای قابلیت تأیید در مرحله پایانی، طبقات به دست آمده به سه نفر از مشارکت‌کنندگان اولیه به منظور بازبینی و تأیید برگردانده شد و نکات پیشنهادی اعمال گردید.

علاوه بر آن در تحقیق کنونی برای محاسبه پایایی مصاحبه از روش پایایی دوکدگذار^۳ استفاده شده است. در روش توافق درون موضوعی دو کدگذار، از یک همکار آشنا به تحلیل مضمون درخواست شد تا به‌عنوان کدگذار ثانویه در پژوهش مشارکت کند. در ادامه محقق به همراه این همکار پژوهش، تعداد سه مصاحبه را کدگذاری نمود و درصد توافق درون موضوعی که به‌عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار می‌رود را محاسبه نمود. نتایج حاصل از این کدگذاری‌ها در جدول (۱) آمده است.

۱. Credibility

۲. Confirmability

۳. Inter-coder Reliability (ICR)

جدول ۱- محاسبه پایایی بین دو کدگذار

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	پایایی بین دو کدگذار (درصد)
۱	INT (۳)	۲۳	۱۰	۸۶/۹۵
۲	INT (۸)	۲۵	۱۱	۸۸
۳	INT (۱۲)	۲۱	۹	۸۵/۷۱
	کل	۶۹	۳۰	۸۶/۸۸

همان‌طور که در جدول (۱) مشاهده می‌شود پایایی بین کدگذاران برای مصاحبه‌های انجام گرفته در این پژوهش تقریباً برابر ۸۷ درصد محاسبه شده است و می‌توان ادعا کرد که میزان پایایی تحلیل مصاحبه کنونی مناسب است.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه، از روش تحلیل مضمون (تماتیک) استفاده شده است. در این راستا از فرآیند تحلیل مضمون که توسط کلارک و براون^۱ (۲۰۰۶) ارائه شده است استفاده گردید که شامل شش گام اجرایی می‌باشد. در ابتدا محقق تلاش نمود عبارت‌های بیانی حاصل از مصاحبه با خبرگان را جمع‌بندی کرده و پس از چندین مرحله مطالعه و غوطه‌ور شدن در داده‌های احصا شده، آشنایی نسبی با آنان کسب نماید (مرحله اول؛ آشنایی با داده‌ها). در مرحله دوم تلاش گردید تا به استخراج مفاهیم در طی فرآیند مقوله‌بندی عبارت‌های بیانی پرداخته شود و در ادامه به کدگذاری مفهوم‌ها به روش دستی پرداخته شود (مرحله دوم؛ کدگذاری اولیه). بطورکلی در طی این فرآیند در مجموع از بین عبارت‌های بیانی مصاحبه‌شوندگان که در طول مصاحبه به آنان اشاره کرده بودند، تعداد ۱۴۹ عبارت بیانی استخراج گردید و کدگذاری آنان صورت گرفت.

در مرحله سوم که بنام کدگذاری گزینشی نیز معروف می‌باشد تلاش گردید تا با بررسی کدهای اولیه داده شده به هریک از مفاهیم و حذف مفاهیم مشابه، ناقص و نامرتب

^۱. Clark & Brun

با موضوع، تعداد مفاهیم گزینشی یا همان مضامین پایه احصاء گردد (مرحله سوم؛ جستجوی تم‌ها). در نهایت در این بخش در کل تعداد ۶۷ کد گزینشی یا مضمون پایه احصاء گردید. در مرحله چهارم پژوهشگر با انجام بازبینی مجدد در بین کدهای گزینشی، تلاش نمود تا به دسته‌بندی مفاهیم گزینشی (بر اساس محتوا و ظاهر) در قالب دسته‌های کلی‌تر بپردازد (مرحله چهارم؛ بازبینی تم‌ها). مبتنی بر یافته‌های این گام در نهایت تعداد ۱۱ مورد مقوله فرعی یا مضامین سازمان‌دهنده (تم فرعی) ایجاد شد. همچنین به منظور سنجش اعتبار مقوله‌های فرعی استخراج شده در این مرحله، به بازنگری رفت و برگشتی از مرحله اول تا چهارم بر اساس مجموعه داده‌ها پرداخته شد تا اعتبار محتوایی مقوله‌های احصاء شده حاصل گردد.

در مرحله پنجم نیز محقق با اجرای اعمال رفت و برگشتی در میان مقوله‌های فرعی (مضامین سازمان‌دهنده)، در پی دسته‌بندی آنان در مقوله‌های سطح بالاتر (تم‌های اصلی) برآمد. در این راستا با بهره‌مندی از اشرافیت نظری که بر موضوع حاصل گردیده بود، مضامین سازمان‌دهنده در قالب ۳ مقوله کلی‌تر دسته‌بندی گردیدند. در ادامه با بازبینی ماهیت و محتوای هریک از مقوله‌های اصلی، به نام‌گذاری آنان پرداخته شد (مرحله پنجم؛ تعریف و نام‌گذاری تم‌ها). در این رابطه، به تبعیت از مدل جامع سه شاخکی مرحوم میرزایی اهرنجانی (۱۳۸۰)، مضامین فراگیر در قالب سه مضمون (مؤلفه‌های رفتاری (محتوایی)، ساختاری و زمینه‌ای (محیطی) امنیت اقتصادی) ارائه گردیدند. مرحله پایانی تحلیل مضمون (تماتیک) نیز شامل ارائه گزارش نهایی می‌باشد که در نهایت این بخش منتج به ارائه مؤلفه‌های امنیت اقتصادی مؤثر در جهش تولید در شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان شد که در شکل (۱) ارائه شده است (مرحله ششم؛ گزارش‌دهی).

در ادامه نحوه کدگذاری باز در تحلیل مضمون و چگونگی دستیابی به مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه در جدول (۲) تا (۴) گزارش گردیده است.

جدول ۲- کدگذاری باز عبارات‌های بیانی مصاحبه‌شوندگان مرتبط با مؤلفه‌های رفتاری امنیت اقتصادی

مضمون فراگیر	شرح مضمون سازمان‌دهنده	کد مضمون پایه	شرح مضمون پایه
مؤلفه‌های رفتاری امنیت	امنیت روانی، اجتماعی و اقتصادی	BC۱۱	احساس امنیت خاطر
		BC۱۲	احساس آزادی عمل در چارچوب قوانین

آزادی‌های مدنی	BC۱۳	(BC۱)	اقتصادی (BC)
فقدان خشونت و ارباب سیاسی	BC۱۴		
فقدان تنش‌های قومی- نژادی	BC۱۵		
فقدان جهت‌گیری‌های سیاسی- سلیقه‌ای	BC۱۶		
استقلال فکری در فرآیند تولید	BC۱۷		
حفظ مالکیت فکری و معنوی تولیدکنندگان	BC۱۸		
ترویج روحیه مدیریت جهادی در عرصه تولید	BC۲۱	فرهنگ مقاوتی تولید (BC۲)	
تعهد و مسئولیت‌پذیری	BC۲۲		
داشتن دیدگاه سیستمی به‌جای رویکرد جزیره‌ای	BC۲۳		
شایسته‌سالاری در واگذاری مسئولیت‌ها	BC۲۴		
فرهنگ حمایت از تولید داخلی	BC۲۵		
فرهنگ جلوگیری از اسراف و اشراف‌زدگی	BC۲۶		
دوری‌گزینی از فرهنگ راحت‌طلبی و دلالی	BC۲۷		
تطابق مدل‌های اقتصادی با باورهای اعتقادی- اجتماعی	BC۲۸		
جوان‌گرایی در اجرای فرآیندها	BC۲۹		
ارتقای تخصص و مهارت‌های شغلی	BC۳۱		
بهره‌مندی از دانش روز برای کاهش هزینه‌ها	BC۳۲		
ارتقای مهارت‌های مدیریت راهبردی برای مواجهه با بحران‌های محیطی	BC۳۳		
افزایش سطح آگاهی از قوانین و رویه‌های تولید	BC۳۴		
تأمین منابع مالی تولید	BC۴۱	دسترسی به منابع تولید (BC۴)	
تأمین منابع انسانی از جامعه نخبگانی و جوان کشور	BC۴۲		
تأمین مواد اولیه با تأکید بر منابع داخلی	BC۴۳		
امکان‌سنجی تولید مبتنی بر نیازسنجی منابع در موقعیت‌های جغرافیایی	BC۴۴		
توزیع شفاف و عادلانه منابع	BC۴۵		

نتایج تحلیل مضمون در جدول (۲) نشان می‌دهد، مضمون فراگیر "مؤلفه‌های رفتاری امنیت اقتصادی" از چهار مضمون سازمان‌دهنده "امنیت روانی، اجتماعی و اقتصادی"،

"فرهنگ مقاوتی تولید"، "مهارت‌های حرفه‌ای تولید"، و "دسترسی به منابع تولید"، ۲۶ مضمون پایه و همچنین ۵۸ عبارت‌های بیانی گزینشی خبرگان تشکیل یافته است.

جدول ۳- کدگذاری باز عبارت‌های بیانی مصاحبه‌شوندگان مرتبط با مؤلفه‌های ساختاری امنیت اقتصادی

مضمون فراگیر	شرح مضمون سازمان دهنده	کد مضمون پایه	شرح مضمون پایه
مؤلفه‌های ساختاری امنیت اقتصادی (SC)	سیاست‌ها و قوانین تسهیل‌گر تولید (SC۱)	SC۱۱	سیاست‌گذاری باثبات اقتصادی
		SC۱۲	قانون‌گذاری شفاف و بدون ابهام
		SC۱۳	کوچک‌سازی اقتصاد دولتی و ایجاد حاکمیت شرکتی
		SC۱۴	دوری از انحصارطلبی دولتی و ایجاد فضای رقابتی
		SC۱۵	قوانین محدودکننده برای حمایت از تولید داخلی
	نظام‌ها و نهادهای بستر ساز تولید (SC۲)	SC۲۱	ایجاد نهادهای کارآمد مالی، قضایی و اداری ناظر
		SC۲۲	تشکیل نهادهای مرجع برای تضمین اجرای توافقی‌ها و قراردادهای
		SC۲۳	تشکیل نظام مالیاتی هدفمند
		SC۲۴	چابک‌سازی ساختار اقتصادی
		SC۲۵	ایجاد نظام اطلاعاتی شفاف برای حذف ساختارهای رانتی و غیرمولد
		SC۲۶	ایجاد ساختارهای کارآمد برای مبارزه با قاچاق
	ارتباطات یکپارچه و هم‌افزا (SC۳)	SC۳۱	کاهش پیچیدگی و ارتقای کیفیت بروکراسی
		SC۳۲	استقلال دستگاه‌ها و نهادهای اقتصادی
		SC۳۳	ایجاد کانال‌های توزیع و صادرات
		SC۳۴	تقویت ارتباطات بین صنایع و دانشگاه
SC۳۵		مدیریت ارتباطات پایدار در کل زنجیره تأمین تولید	
SC۳۶		تأکید بر ضابطه‌مداری بجای رابطه‌مداری در روابط	
SC۳۷		جلوگیری از موازی‌کاری دستگاه‌ها و نهادهای	
فرآیندهای اثربخش پشتیبان تولید (SC۴)	SC۳۸	هم‌افزایی بین دستگاه‌های اجرایی و قانون‌گذار	
	SC۴۱	تأمین خدمات عمومی برای تولید	
	SC۴۲	حفظ مالکیت معنوی و مادی تولیدکنندگان	
	SC۴۳	پشتیبانی نظام بیمه از تولیدکنندگان	

ایجاد تناسب بین بازدهی تولید و نرخ بهره بانکی	SC۴۴		
تمرکز بر لایه‌های پایینی صنایع	SC۴۵		
تأمین فناوری‌های روز جهت افزایش بهره‌وری	SC۴۶		
توسعه برند کالاهای ایرانی	SC۴۷		
توسعه نظام توزیع و بازاریابی ملی و منطقه‌ای	SC۴۸		

نتایج تحلیل مضمون در جدول (۳) نشان می‌دهد، مضمون فراگیر "مؤلفه‌های ساختاری امنیت اقتصادی" از چهار مضمون سازمان دهنده "سیاست‌ها و قوانین تسهیل‌گر تولید"، "نظام‌ها و نهادهای بسترساز تولید"، "ارتباطات یکپارچه و هم‌افزا"، و "فرآیندهای اثربخش پشتیبان تولید"، ۲۷ مضمون پایه و همچنین ۵۶ عبارت‌های بیانی‌گزینشی خبرگان تشکیل یافته است.

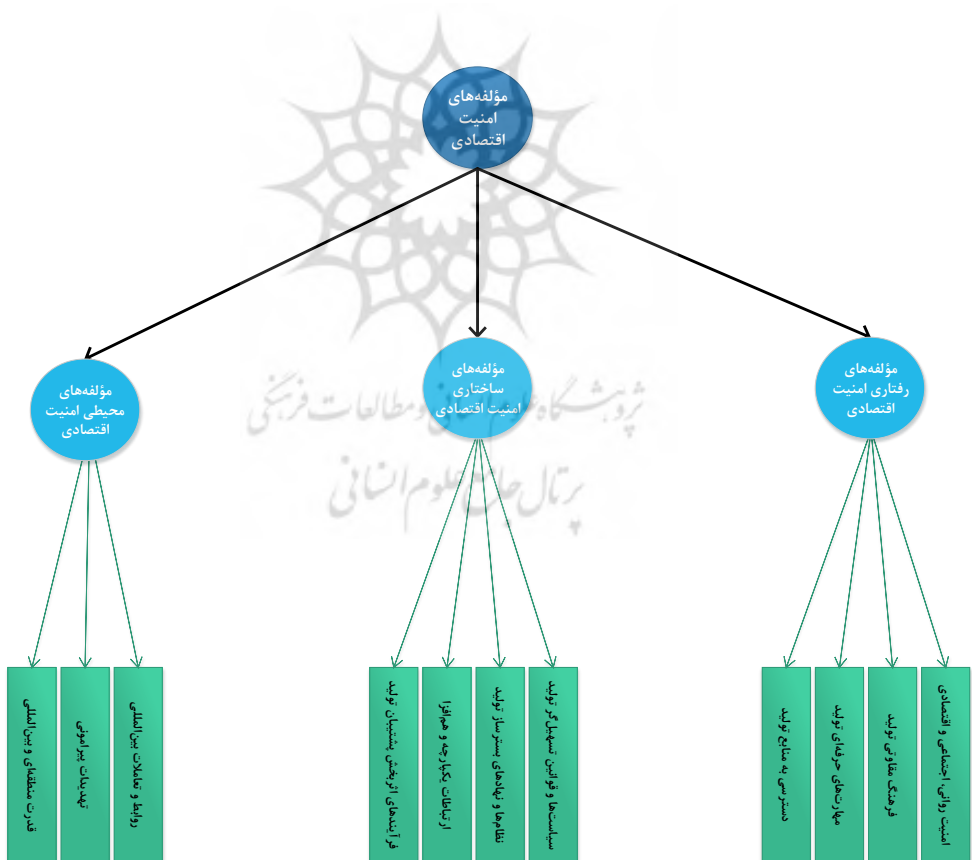
جدول ۴-کدگذاری باز عبارت‌های بیانی مصاحبه‌شوندگان مرتبط با مؤلفه‌های محیطی امنیت اقتصادی

مضمون فراگیر	شرح مضمون سازمان دهنده	کد مضمون پایه	شرح مضمون پایه
مؤلفه‌های محیطی امنیت اقتصادی (EC)	روابط و تعاملات بین‌المللی (EC۱)	EC۱۱	روابط سیاسی و تجاری بین‌المللی و منطقه‌ای
		EC۱۲	عضویت در سازمان‌های بین‌المللی
		EC۱۳	بکارگیری دیپلماسی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
		EC۱۴	سرمایه‌گذاری بین‌المللی در صنایع کمتر توسعه یافته
	تهدیدات پیرامونی (EC۲)	EC۲۱	شوکه‌های سیاسی ملی و بین‌المللی
		EC۲۲	تهدیدات داخلی و خارجی امنیتی- سیاسی
		EC۲۳	اختلال در راه‌ها و مسیرهای ارتباطی بین‌المللی
		EC۲۴	بالا رفتن شاخص ریسک اقتصادی بین‌المللی
		EC۲۵	اعمال تحریم‌های بین‌المللی گسترده
	قدرت منطقه‌ای و بین‌المللی (EC۳)	EC۳۱	نفوذ سیاسی- نظامی منطقه‌ای و بین‌المللی
		EC۳۲	تاب‌آوری در برابر با تحریم‌ها و تهدیدات بیرونی
		EC۳۳	همسویی سیاست‌های داخلی با خارجی
		EC۳۴	پیش‌بینی دقیق محیط اقتصادی بین‌المللی
		EC۳۵	اتخاذ راهبردها مبتنی بر تحلیل محیط خرد و کلان بین‌المللی

نتایج تحلیل مضمون در جدول (۴) نشان می‌دهد، مضمون فراگیر "مؤلفه‌های محیطی امنیت اقتصادی" از سه مضمون سازمان دهنده "روابط و تعاملات بین‌المللی"، "تهدیدات پیرامونی"، و "قدرت منطقه‌ای و بین‌المللی"، ۱۴ مضمون پایه و همچنین ۳۵ عبارت‌های بیانی‌گزینشی خبرگان تشکیل یافته است. در ادامه به تفسیر یافته‌های بدست آمده در این بخش پرداخته شده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بطور کلی مرحله پایانی تحلیل مضمون شامل ارائه گزارش نهایی می‌باشد که در نهایت این بخش منتج به ارائه مؤلفه‌های امنیت اقتصادی مؤثر در جهش تولید در شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان در شکل (۱) شده است.

شکل ۱- مؤلفه‌های امنیت اقتصادی مؤثر در جهش تولید

الگوی ارائه شده در شکل (۱) نشان می‌دهد که مؤلفه‌های امنیت اقتصادی مؤثر در جهش تولید در شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان در سه دسته کلی؛ رفتاری (محتوایی)، ساختاری و زمینه‌ای (محیطی) تقسیم‌بندی شده‌اند. در این بین، مؤلفه‌های رفتاری امنیت اقتصادی مؤثر در چهار دسته تقسیم‌بندی گردیده‌اند که شامل، "امنیت روانی، اجتماعی و اقتصادی"، "فرهنگ مقاوتی تولید"، "مهارت‌های حرفه‌ای تولید"، و "دسترسی به منابع تولید" می‌باشند. بطورکلی یافته‌های این بخش با نتایج پژوهش‌های تائو و همکاران (۲۰۱۹)، ریوف (۱۳۹۷) و براوچ و همکاران (۲۰۱۱) سازگار می‌باشد. آنان نیز در مجموع به برخی از مؤلفه‌های رفتاری امنیت اقتصادی، مانند احساس امنیت خاطر، آزادی‌های مدنی، فقدان خشونت و ارباب سیاسی، فقدان جهت‌گیری‌های سیاسی-سلیقه‌ای، و حفظ مالکیت فکری و معنوی تولیدکنندگان، اشاره نموده‌اند. با این حال در این تحقیق برخی از مؤلفه‌های رفتاری امنیت اقتصادی شناسایی گردیده‌اند که در پژوهش‌های پیشین کمتر مورد توجه قرار گرفته است که از جمله آن می‌توان به، روحیه مدیریت جهادی در عرصه تولید، فرهنگ حمایت از تولید داخلی، تأمین منابع انسانی از جامعه نخبگانی و جوان کشور، امکان‌سنجی تولید مبتنی بر نیازسنجی منابع در موقعیت‌های جغرافیایی و ... اشاره نمود که متمایز از تحقیقات قبلی می‌باشند که علاوه بر مشخص نمودن نوآوری این تحقیق در قیاس با سایر پژوهش‌ها، جامعیت آن را نیز روشن می‌سازد.

همچنین نتایج نشان داد، مؤلفه‌های ساختاری امنیت اقتصادی مؤثر در جهش تولید در چهار دسته تقسیم‌بندی گردیده‌اند که شامل، "سیاست‌ها و قوانین تسهیل‌گر تولید"، "نظام‌ها و نهادهای بسترساز تولید"، "ارتباطات یکپارچه و هم‌افزا"، و "فرآیندهای اثربخش پشتیبان تولید" می‌باشند. یافته‌های این بخش با مطالعات حسینی (۱۳۹۶)، کوهی (۱۳۹۴) و محبی (۱۳۸۹) سازگاری دارند. آنان نیز برخی از مؤلفه‌های ساختاری امنیت اقتصادی، مانند سیاست‌گذاری بایات اقتصادی، قانون‌گذاری شفاف و بدون ابهام، کوچک‌سازی اقتصاد دولتی و ایجاد حاکمیت شرکتی، دوری از انحصارطلبی دولتی و ایجاد فضای رقابتی، و قوانین محدودکننده برای حمایت از تولید داخلی، ایجاد نهادهای کارآمد مالی، قضایی و اداری ناظر، ایجاد نظام اطلاعاتی شفاف برای حذف ساختارهای رانته و غیرمولد، ایجاد ساختارهای کارآمد برای مبارزه با قاچاق، کاهش پیچیدگی و ارتقای کیفیت بروکراسی، استقلال دستگاه‌ها و نهادهای اقتصادی، ایجاد کانال‌های توزیع و صادرات، تقویت ارتباطات بین صنایع و دانشگاه، مدیریت ارتباطات پایدار در کل زنجیره تأمین تولید، تأکید

بر ضابطه‌مداری بجای رابطه‌مداری در روابط، موازی‌کاری دستگاه‌ها و نهادها، و هم‌افزایی بین دستگاه‌های اجرایی و قانون‌گذار، را مورد توجه قرار داده‌اند. با این حال در این تحقیق تعدادی از مؤلفه‌های ساختاری امنیت اقتصادی شناسایی گردیده‌اند که در پژوهش‌های پیشین کمتر مورد توجه قرار گرفته است که از جمله آن می‌توان به، تشکیل نهادهای مرجع برای تضمین اجرای توافقات و قراردادهای، تشکیل نظام مالیاتی هدفمند، چابک‌سازی ساختار اقتصادی، ایجاد تناسب بین بازدهی تولید و نرخ بهره بانکی، تمرکز بر لایه‌های پایینی صنایع، توسعه نظام توزیع و بازاریابی ملی و منطقه‌ای و ... اشاره نمود که متمایز از تحقیقات قبلی می‌باشند.

همچنین، مؤلفه‌های محیطی امنیت اقتصادی مؤثر در جهش تولید در سه دسته تقسیم بندی گردیده‌اند که شامل، "روابط و تعاملات بین‌المللی"، "تهدیدات پیرامونی"، و "قدرت منطقه‌ای و بین‌المللی" می‌باشند. مطالعات سان و همکاران (۲۰۲۰) و ژا (۲۰۰۶) نیز تا حدودی با این یافته‌ها سازگاری دارد. آنان به برخی از مؤلفه‌های محیطی امنیت اقتصادی، مانند روابط سیاسی و تجاری بین‌المللی و منطقه‌ای، عضویت در سازمان‌های بین‌المللی، بکارگیری دیپلماسی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، شوک‌های سیاسی ملی و بین‌المللی، تهدیدات داخلی و خارجی امنیتی-سیاسی، اختلال در راه‌ها و مسیرهای ارتباطی بین‌المللی، بالا رفتن شاخص ریسک اقتصادی بین‌المللی، نفوذ سیاسی- نظامی منطقه‌ای و بین‌المللی، همسویی سیاست‌های داخلی با خارجی، پیش‌بینی دقیق محیط اقتصادی بین‌المللی، اتخاذ راهبردها مبتنی بر تحلیل محیط خرد و کلان بین‌المللی، اشاره نموده‌اند. با این حال در این تحقیق تعدادی از مؤلفه‌های محیطی امنیت اقتصادی شناسایی گردیده‌اند که در پژوهش‌های پیشین کمتر مورد توجه قرار گرفته است که از جمله آن می‌توان به، سرمایه‌گذاری بین‌المللی در صنایع کمتر توسعه یافته، اعمال تحریم‌های بین‌المللی گسترده، تاب‌آوری در برابر با تحریم‌ها و تهدیدات بیرونی، و ... اشاره نمود که متمایز از تحقیقات قبلی می‌باشند.

در ادامه مبتنی بر نتایج احصاء شده، به ارائه پیشینه‌هایی به شرح زیر پرداخته شده است:

(۱) مبتنی بر مدل پژوهش، یکی از مؤلفه‌های امنیت اقتصادی مؤثر بر جهش تولید در شرکت‌های مورد مطالعه، مؤلفه‌های رفتاری می‌باشند. در این راستا پیشنهاد می‌شود:

- سیاست‌گذاران و مدیران کشور، در راستای ارتقای امنیت روانی، اجتماعی و اقتصادی جامعه اقدام نمایند. در این خصوص ضروری است که تولیدکنندگان از حقوقی در راستای ایجاد امنیت روانی، اجتماعی و اقتصادی شامل؛ احساس امنیت خاطر، احساس آزادی عمل در چارچوب قوانین، داشتن آزادی‌های مدنی، فقدان خشونت و ارباب سیاسی از سوی دولت‌مردان، فقدان تنش‌های قومی- نژادی، فقدان جهت‌گیری‌های سیاسی- سلیقه‌ای، استقلال فکری در فرآیند تولید، و حفظ مالکیت فکری و معنوی تولیدکنندگان برخوردار باشند.

- نسبت به ایجاد و توسعه فرهنگ مقاوتی در بخش تولید اقدام لازم صورت گیرد. در این خصوص ضروری است که به ترویج روحیه مدیریت جهادی در عرصه تولید در بین تولیدکنندگان پرداخته شود، حس تعهد و مسئولیت‌پذیری در قبال جامعه و همچنین مجموعه تحت مدیریت آنان افزایش یابد، تولیدکنندگان دیدگاه سیستمی به‌جای رویکرد جزیره‌ای در تصمیم‌گیری‌های خود داشته باشند، شایسته‌سالاری در واگذاری مسئولیت‌ها بطور کامل در کلیه مراحل شایسته‌گزینی، شایسته‌پروری، شایسته‌گماری و شایسته‌داری انجام شود، فرهنگ حمایت از تولید داخلی در کل کشور توسط مسئولین و دستگاه‌های ذی‌ربط ترویج یابد، فرهنگ جلوگیری از اسراف و اشراف‌زدگی در بین مردم و بویژه مسئولین توسعه یابد، از فرهنگ راحت‌طلبی و دلالتی به‌شدت دوری‌گزینی گردد، مدل‌های اقتصادی حاکم بر کسب و کارها با باورهای اعتقادی- اجتماعی مردم تطابق داده شود و جوان‌گرایی در اجرای فرآیندها در تمامی حوزه‌ها در عمل انجام شود.

- نسبت به ارتقای سطح مهارت‌های حرفه‌ای تولید در بین تولیدکنندگان و کارکنان آنان اقدام لازم صورت گیرد. در این راستا ضروری است که در راستای ارتقای تخصص و مهارت‌های شغلی افراد اقدام لازم صورت گیرد، از دانش روز برای کاهش هزینه‌ها حداکثر استفاده شود، مهارت‌های مدیریت راهبردی برای مواجهه با بحران‌های محیطی در بین مدیران و تصمیم‌سازان صنایع توسعه یابد، و سطح آگاهی از قوانین و رویه‌های تولید در بین تولیدکنندگان بالا رفته و آنان با جدیدترین قوانین آشنایی لازم را داشته باشند.

- ضروری است دسترسی به منابع تولید نیز برای تولیدکنندگان فراهم شود. در این خصوص لازم است نسبت به تأمین منابع مالی تولید از طریق عرضه سهام تولیدکنندگان در بورس یا اختصاص وام‌های کم بهره اقدام لازم صورت گیرد، منابع انسانی از جامعه نخبگانی

و جوان کشور تأمین و از استعداد‌های آنان حداکثر بهره‌برداری در راستای تحول در تولید صورت گیرد، مواد اولیه با تأکید بر منابع داخلی تأمین شود تا زنجیره تأمین پایدار محقق گردد، امکان‌سنجی تولید مبتنی بر نیازسنجی منابع در موقعیت‌های جغرافیایی مختلف صورت گرفته و سپس به راه‌اندازی کسب و کارهای جدید اقدام شود و توزیع شفاف و عادلانه منابع در بین تولیدکنندگان صورت گیرد.

۲) مبتنی بر مدل پژوهش، یکی از مؤلفه‌های امنیت اقتصادی مؤثر بر جهش تولید در شرکت‌های مورد مطالعه، مؤلفه‌های ساختاری می‌باشند. در این راستا پیشنهاد می‌شود:

- بایستی سیاست‌ها و قوانین تسهیل‌گر برای تحقق شعار جهش تولید تدوین و پیاده‌سازی شود. در این خصوص ضروری است تا سیاست‌گذاری در حوزه اقتصادی از ثبات لازم برخوردار باشد، قانون‌گذاری شفاف و بدون ابهام انجام شود، اقتصاد دولتی کوچک‌سازی و حاکمیت شرکتی ایجاد شود، از انحصارطلبی دولتی دوری و فضای رقابتی مبتنی بر بازار آزاد ایجاد شود، و قوانین محدودکننده برای حمایت از تولیداتی که مشابه داخلی دارند وضع شود.

- لازم است تا نظام‌ها و نهادهای بسترساز تولید ایجاد یا توسعه داده شوند. در این رابطه بایستی نسبت به ایجاد نهادهای کارآمد مالی، قضایی و اداری ناظر اقدام لازم صورت گیرد، نهادهای مرجع برای تضمین اجرای توافق‌ها و قراردادهای تشکیل شوند، نظام مالیاتی هدفمند برای اختصاص مالیات به تولید تشکیل یابد، ساختار اقتصادی چابک‌سازی شده و دولت نقش نظارتی داشته باشد، نظام اطلاعاتی شفاف برای حذف ساختارهای رانته و غیرمولد ایجاد شود، و ساختارهای کارآمد برای مبارزه با قاچاق کالا ایجاد شود.

- لازم است ارتباطات یکپارچه و هم‌افزا ایجاد شود. در این خصوص ضروری است که نسبت به کاهش پیچیدگی و ارتقای کیفیت بروکراسی اقدام لازم صورت گیرد، استقلال دستگاه‌ها و نهادهای اقتصادی حفظ شود، کانال‌های توزیع و صادرات ایجاد و توسعه داده شود، ارتباطات بین صنایع و دانشگاه تقویت شود، مدیریت ارتباطات پایدار در کل زنجیره تأمین تولید ایجاد گردد، بر ضابطه‌مداری بجای رابطه‌مداری در تولید تأکید شود، موازی‌کاری دستگاه‌ها و نهادها حذف شود، و هم‌افزایی بین دستگاه‌های اجرایی و قانون‌گذار انجام شود.

- بایستی فرآیندهای اثربخش پشتیبان تولید ایجاد و توسعه داده شوند. در این رابطه لازم است نسبت به تأمین خدمات عمومی برای بخش تولید اقدام شود، مالکیت معنوی و مادی تولیدکنندگان حفظ شود، نظام بیمه از تولیدکنندگان پشتیبانی لازم را نماید، تناسب بین بازدهی تولید و نرخ بهره بانکی ایجاد گردد، تمرکز بر لایه‌های پایینی صنایع صورت گیرد، فناوری‌های روز جهت افزایش بهره‌وری برای تولیدکنندگان تأمین شود، برند کالاهای ایرانی توسعه و یا برندسازی شود، و نظام توزیع و بازاریابی ملی و منطقه‌ای توسعه یابد.

۳) مبتنی بر مدل پژوهش، یکی از مؤلفه‌های امنیت اقتصادی مؤثر بر جهش تولید در شرکت‌های مورد مطالعه، مؤلفه‌های محیطی می‌باشند. در این راستا پیشنهاد می‌شود:

- لازم است نسبت به توسعه روابط و تعاملات بین‌المللی اقدام لازم صورت گیرد. در این رابطه بایستی روابط سیاسی و تجاری بین‌المللی و منطقه‌ای با کشورهای دیگر بصورت دوجانبه و چندجانبه گسترش یابد، نسبت به عضویت در سازمان‌های بین‌المللی اعم از سازمان تجارت جهانی، مؤسسه بین‌المللی پول و ... اقدام شود، از دیپلماسی در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و ... حداکثر بهره‌برداری شود، و سرمایه‌گذاری بین‌المللی در صنایع کمتر توسعه یافته صورت گیرد.

- بایستی در مواجهه با تهدیدات پیرامونی اقدام لازم صورت گیرد. در این خصوص بایستی آمادگی لازم برای شوک‌های سیاسی ملی و بین‌المللی در تولیدکنندگان و صنایع ایجاد و سناریوهای مختلف در نظر گرفته شود، تهدیدات داخلی و خارجی امنیتی- سیاسی بخوبی شناسایی و راه‌کارهای مواجهه با آن تعیین شود، مسیرهای جایگزین در هنگام اختلال در راه‌ها و مسیرهای ارتباطی بین‌المللی پیش‌بینی شود، پیش‌بینی لازم از شاخص ریسک اقتصادی بین‌المللی صورت گیرد، و برآوردهای لازم در مواجهه با تحریم‌های بین‌المللی گسترده و راه‌کارهای برون‌رفت از آن انجام شود.

- در راستای افزایش قدرت منطقه‌ای و بین‌المللی اقدام لازم صورت گیرد. در این رابطه بایستی نسبت به افزایش نفوذ سیاسی- نظامی منطقه‌ای و بین‌المللی اقدام شود، تاب‌آوری در برابر با تحریم‌ها و تهدیدات بیرونی افزایش یابد، بین سیاست‌های داخلی با خارجی همسویی ایجاد شود، پیش‌بینی دقیقی از محیط اقتصادی بین‌المللی انجام شود، اتخاذ راهبردها مبتنی بر تحلیل محیط خرد و کلان بین‌المللی صورت گیرد.

در این پژوهش با رویکرد کیفی به شناسایی مؤلفه‌های امنیت اقتصادی مؤثر در جهش تولید در شرکت‌های شهرک صنعتی سمنان پرداخته شد. با این حال ضروری است که مبتنی بر روش‌شناسی کمی، به اعتبارسنجی مؤلفه‌های ارائه شده در شرکت‌های مذکور پرداخته شود. بنابراین به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌گردد که در قالب مطالعه‌ای کمی و با روش تحلیل عامل تأییدی، به اعتبارسنجی مؤلفه‌های امنیت اقتصادی مؤثر در جهش تولید بپردازند.

منابع و مآخذ

- دهمرده قلعه نو، نظر؛ آزادگان، علیه. و بهرامی، فهیمه. (۱۳۹۸). تحلیل روابط کوتاه مدت و بلند مدت عوامل زمینه ساز در تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق تولید داخلی. فصلنامه مطالعات بین رشته ای راهبردی، ۹(۳۵): ۱۳۷-۱۹۲.
- ریوف، مریم. (۱۳۹۷). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اقتصادی (مطالعه موردی کارکنان بانک صادرات استان قم)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت دولتی، مؤسسه آموزش عالی طلوع مهر.
- شکاری، امیرکیاروش. (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی با تاکید بر امنیت اقتصادی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد گرایش اقتصاد توسعه و برنامه‌ریزی، دانشکده علوم اقتصاد و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- صادقی، حسین، گلوانی، امین. و خوشخو، اعظم. (۱۳۹۳). برآورد روند شاخص امنیت اقتصادی در ایران (کاربرد منطق فازی)، فصلنامه مطالعات و سیاست‌های اقتصادی، ۱۰(۲): ۱۵۳-۱۷۰.
- صیادزاده، علی، ایمان فرجام نیا، عفیه حجاریان و بهمن طاهری (۱۳۹۲). اثر کسری بودجه بر امنیت اقتصادی ایاران، فصلنامه مطالعات راهبردی، ۱۶(۶۰): ۱۲-۲۹.
- عطوفی، غلامرضا. و جاویدان داروگر، حمیدرضا. (۱۳۹۲). اهمیت و جایگاه امنیت اقتصادی در توسعه پایدار اقتصادی، ماهنامه پژوهش ملل، ۱(۶).

- غلامی، صالحه. (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی امنیت اقتصادی از منظر نظام سرمایه داری و اسلامی، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم اقتصادی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه قم.
- محبی، ابوالفضل. (۱۳۸۹). بررسی مؤلفه‌های حقوقی و قضایی امنیت اقتصادی، فصلنامه دیدگاه‌های حقوقی، صص ۲۰۱-۲۲۶.
- هاشمیان فر، ع.؛ امامی، پ.؛ زرنندی، م. و عطایی، پ. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت در بین ساکنان مجتمع های مسکونی در شهر اصفهان در سال ۱۳۹۲. مطالعات جامعه شناختی شهری، ش ۸.

• Hubarieva, I., Chmutova, I., & Maksimova, M. (۲۰۱۶). Ukrainian economy unshadowing as a factor of state economic security management // Economic Annals-XXI, ۱۵۹(۶-۵), ۲۸-۲۵

• Koval, V., Nazarova, K., Hordopolov, V., Kopotienko, T., Miniailo, V., & Diachenko, Y. (۲۰۱۹). Audit in the state economic security system. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, ۴۱(۳), ۴۳۰-۴۱۹

• Kuklin, A. A., Kuklina, L. N., & Korobkov, I. V. ۲۰۱۸. Diagnostics of region's eco-economic security. International Multidisciplinary Scientific GeoConference Surveying Geology and Mining Ecology Management, SGEM, ۱۸(۵.۳): ۲۱۵-۲۲۴

• Nikitina, M. G., Pobirchenko, V. V., Shutaieva, E. A., Karlova, A. I. ۲۰۱۸. The investment component in a nation's economic security: the case of the Russian Federation. Entrepreneurship and Sustainability Issues, ۶(۲), -۹۵۸.۹۶۷

• Nikolenko, L., Jurakovskiy, E., Ivanyuta, N., Andronik, O., Sharkovska, S. ۲۰۱۸. Investment policy of governance of economic security of agrarian sector of Ukraine on the basis of Theory of Fuzzy Logics. Montenegrin Journal of Economics, ۱۴(۴), ۱۴۰-۱۲۵

• Tao, H., Bhuiyan, M. Z. A., Rahman, M. A., Wang, G., Wang, T., Ahmed, M. M., & Li, J. (۲۰۱۹). Economic perspective analysis of protecting big data security and privacy. *Future Generation Computer Systems*, ۹۸, -۶۶۰-۶۷۱

• Vasilev, V. L., Tuktarova, E. M., & Akhmetshin, E. M. (۲۰۱۳). A balanced scorecard and economic security of companies. *World Applied Sciences Journal*, ۲۷(۱۳A), ۴۲۷-۴۲۴. doi:۱۰.۵۸۲۹/idosi.wasj.۲۰۱۳.۲۷.elelc.۸۷

Explaining the Components of Economic Security Affecting the Production Surge (Case study: Companies of Semnan Industrial Town)

Authors

Reza Darabi, Farshid Yaghmaei

Abstract

The Supreme Leader has always emphasized that "production" is the backbone of a resistive economy and that it is necessary to take great strides towards a surge in production. However, there are many obstacles in the path of production surge, which hinder the achievement of its goals. Economic security is one of the most important factors that underlie the movement of production in Iran. Accordingly, this qualitative study aimed to identify the components of economic security affecting the production surge using an exploratory-practical approach. The statistical population consisted of expert managers of companies in Semnan Industrial Town, university professors and officials of related bodies. A statistical sample of ۱۷ people was selected using snowball sampling, as a technique in the purposive sampling method. Data were collected using the desk-based research method as well as semi-structured interviews with experts. The qualitative data were analyzed using the thematic analysis method. To ensure the validity and reliability of the results obtained in thematic analysis, special methods of qualitative research including acceptability and confirmability criteria were used. Finally, the results of thematic analysis leading to the presentation of the economic security components affecting the production surge were presented and categorized into three domains of behavioral (thematic), structural and contextual (environmental) components. It seems that providing the components of economic security will ensure a movement towards removing the obstacles and supporting production in Iran.

Key words: Economic Security, Production Surge, Trichotomy Model, Thematic Analysis Method.